

УДК 339.92

В.Л. ПІКАЛОВ, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
доцент Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

СВІТОВА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ ПРИСКОРЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ ГЕОПОЛІТИКИ

Викладено результати теоретичного дослідження, присвяченого проблемам розвитку світової економіки під впливом геополітичних рішень розвинутих країн.

Ключові слова: соціально-економічні системи, глобалізація економіки, геополітика.

Вступ. Постановка проблеми. Хоча економічні закони, як і закони фізичного світу, мають об'єктивний характер, проте вони істотно відрізняються від законів природи, тому що виникають, розвиваються і функціонують лише у процесі економічної діяльності людей, тобто у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання. При цьому процес пізнання людством законів суспільного розвитку здійснювався протягом усієї історії нашої цивілізації значно важче і трагічніше, ніж законів фізичного світу.

До цього часу створено цілий ряд наукових теорій про сутність, мету і закономірності розвитку людського суспільства, проте жодна з них досі не стала загально визнаною. Виходячи з деякого стихійно встановленого природного порядку, не враховуючи волевиявлення єдиного активного елемента економіки – людини, переважна частина цих теорій не знаходить підтвердження у практичній діяльності людського суспільства. Однак продовжують з'являтися усе нові інтелектуальні економічні вчення, збагачені багатьма «нео-», «-ізмами», ... які, на думку автора, замість того, щоб пояснювати закономірність економічного розвитку макросистем, – заплутують, замість того, щоб спрощувати, – ускладнюють, замість того, щоб сприяти розвитку, – допомагають руйнувати, те що вже досягнуто.

Так, сучасна західна економічна наука, досліджуючи причинно-наслідкові

зв'язки економічних явищ, зазвичай, ігнорує проблеми економічних відносин (насамперед виробничі відносини, відносини економічної власності, відносини між державами та їх різноманітними об'єднаннями), а також принижує роль прийняття геополітичних рішень в управлінні процесами розвитку соціально-економічних систем на макрорівні.

Зокрема лауреат Нобелівської премії Роберт Коуз [1] зводить відносини економічної власності до майнових прав, що дозволяє зарахувати до власників засобів виробництва дрібних акціонерів. Такий підхід завуальовує гігантську концентрацію власності, а також доходів від неї в руках небагатьох, абстрагується від процесу посилення нерівномірності у розподілі багатства суспільства.

Щодо теорій, покликаних пояснити сутність процесів економічного розвитку макроекономічних систем, наприклад, теорії нововведень, недоспоживання, надмірного інвестування, психологічна теорія і деякі інші, як і теорія сонячних плям [2, 3], на думку автора, не тільки нездатні пролити світло на дійсні тенденції розвитку вищезазначених систем, але і принижують активну роль мислячої людини, її здатність прийняття доленосних рішень щодо напрямку і темпів зростання соціально-економічних систем, тим самим зводячи людину до біологічної істоти.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення впливу феномену геополі-

тики розвинутих країн на світову економіку в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Поняття «глобалізація» у наш час використовується у найрізноманітніших аспектах громадського життя і діяльності у сфері міжнародних відносин (стан, процес, перспектива розвитку), проте до повної ясності цього терміна як в концептуальному плані, так і в практичному, все ще далеко.

Одним з найбільш поширених підходів до поняття глобалізації є розгляд цього явища як процесу міжнародної економічної інтеграції, яка виражається передусім у нарощуванні міждержавного потоку товарів, послуг, капіталів, технологій, інформації, у переміщенні людей тощо (Д. Сакс, Е. Корнера, Д. Ромера, Я. Тінберген). Це широкий процес громадської трансформації, що супроводжується стрімким зростанням обсягів торгівлі, інвестицій, туризму, комп'ютерних мереж, зростанням різноманітності міждержавних господарських зв'язків, посиленням економічної взаємозалежності країн. Це, нарешті, формування цілісної економічної системи, яка охоплює територію практично усієї планети і диктує правила гри соціально-економічним системам як національного, так і наднаціонального масштабу (А. Гальчинський, В. Геєць, С. Кара-Мурза, Д. Медоуз) [4].

Безумовно, глобалізація не є породженням сучасності або найближчого минулого людства. Глобалізація практично мала місце в усій багатовіковій історії розвитку нашої цивілізації, але зміст і темпи її розвитку у цьому перманентному процесі неодноразово змінювалися, а результати оцінювалися дуже суперечливо. Слід зазначити, що глобалізації, безумовно, властива як спонтанність і хаотичність, яка на ранніх стадіях була її природою і основною потужною рушійною силою, так і певна організованість. При цьому в ході історичного процесу глобалізації співвідношення сил спонтанних і організованих під впливом геополітичних спрямувань провідних держав світу значно змінювалося.

Такі процеси, як створення та існування імперій Олександра Македонського, Чингізхана, Римської імперії, іспанської імперії Филиппа II супроводжувалися значним прискоренням темпів глобалізації. Прискорення глобалізації під впливом великих географічних відкриттів, що почалися на рубежі XV–XVI ст., у подальшому набрало ще вищих темпів за рахунок хвилі великих науково-технічних відкриттів. Ці фази глобалізації увінчалися формуванням світової системи капіталізму і колоніалізму. Нова фаза прискорення глобалізаційних процесів відбулася на рубежі 80-х і 90-х років XX ст., темп яких ще значно зріс після розвалу СРСР.

Але якщо сто років тому у світовій економіці панували найсильніші, з імперськими амбіціями та інтересами національні держави, то сьогодні – транснаціональні корпорації і міжнародні інвестиційні інститути.

Що стосується сучасних процесів глобалізації (здійснюваних на основі лібералізації, інтеграції і зростанні взаємозалежності ринків товарів, капіталу, робочої сили, технологій та інформації), то дослідження підтверджують, що вони далекі від економічної раціоналізації і невідповідної турботи про соціальний бік господарської діяльності. Більше того, не підлягає сумніву, що продовження процесу глобалізації за діючою нині моделлю відгукнеться загибеллю національних держав, безпрецедентним зосередженням світових ресурсів у руках небагатьох. Це призведе до подальшого значного зниження якості життя в планетарному масштабі і зубожіння багатьох, хоча вже сьогодні 1,3 млрд людей на нашій планеті живе менше ніж на один долар на день [5].

У зв'язку з обмеженістю ресурсів, нерівномірністю їх розповсюдження і всезростаючими потребами населення, людство упродовж усієї історії вело безперервну боротьбу за володіння ресурсами життєзабезпечення, що дуже часто породжувало війни, спочатку між первісними суспільствами, а пізніше і понині – між державами або їх коаліціями, націями, корпораціями та громадськими кла-

сами (які ведуть боротьбу за досягнення кожною із сторін своїх цілей та інтересів). Упродовж тисячоліть причини воєн залишаються незмінними – захоплення родючих земель, прісноводних районів, корисних копалин, дорогоцінних металів, нафтоносних районів, виходів до моря, торгових шляхів [4]. Організаційно-технічна підготовка до воєн, витрати на їх ведення і особливо кінцеві результати, безумовно, були найважливішими факторами, що визначали економічний стан держав – учасниць озброєної боротьби (або мимо волі втягнутих у військовий конфлікт), на тлі яких вплив «сонячних плям», як і інших вищезгаданих факторів, навряд чи був відчутним.

Прийнято вважати, що найважливішим наслідком свідомої господарської діяльності людства стали обмін і накопичення, а одним з найпотужніших факторів економічного розвитку держав стародавнього світу була торгівля. Починаючи з обміну усередині роду, общини, країни, торгівля поступово набула форми міжнародних зв'язків, здійснюючі істотний вплив на економіку держав і добробут їх громадян. Міжнародний поділ праці і його міжнародна кооперація заклали основи для виникнення світового ринку, який розвивався на основі внутрішніх ринків, що поступово виходили за національні межі.

У середні віки торгівля також залишалася визначальним фактором розвитку економіки держав, у тому числі промисловості і банківської справи. Але слабкість центральної влади і замкнутість феодальної економіки обмежували розвиток торгівлі і продуктивних сил. Нездатність держав забезпечити безпеку своїх громадян змусила останніх об'єднуватися в корпорації за професійною ознакою, у тому числі і для досягнення монопольних цілей. У результаті виникли купецькі гільдії, ремісничі цехи і асоціації банкірів. У міру розвитку торгівлі і свого зміцнення корпорації почали боротися не лише за економічне, але і політичне панування. Економічна політика міст і корпорацій була спрямована на зміцнення їх монополій на торгівлю і владу в державі.

Найбільшого економічного успіху досягли держави, що встановили нові торгові шляхи, виконуючи роль монопольних посередників між Сходом і Заходом. При цьому торгове суперництво між державами дуже часто супроводжувалося озброєними зіткненнями і багаторічними війнам, ініційованими волевіявленнями еліти суспільства, закріпленими державними рішеннями.

В цей період світової історії особливого успіху досягли італійські містараеспубліки і союз північних німецьких міст (Ганза), що монопольно здійснювали роль посередників в міжнародній торгівлі і проводили колоніальну політику із застосуванням деяких заходів протекціонізму.

Завдяки сильній центральній владі Іспанія і Португалія зуміли у XV ст. спорядити експедиції для відкриття нових торгових шляхів. Відкриття Америки і Австралії, морського шляху до Індії значно розширило межі світового економічного простору. Європейським народам відкрилися майже безмежні простори нових земель для заселення. Переміщення торгових шляхів в XVI ст. в Атлантику визначило падіння торгової могутності Венеції і ганзейських міст як посередників у світовій торгівлі.

Спроби деяких європейських держав колонізувати роздроблену феодальну Японію наштовхнулися на створення там феодальної абсолютистської держави. Щодо колонізації ними російських земель, то вона була спочатку ускладнена монголо-татарським нашествям, а потім також створенням феодальної абсолютистської Російської держави з кріпацьким правом. Тому пріоритетним напрямом в геополітиці найбільш розвинутих у цей період світової історії держав стає Америка. Поступово Іспанія, Нідерланди, Англія, Франція, Швеція колонізували Північну Америку, а Іспанія і Португалія – Південну.

У цей час пануючою економічною доктриною розвинутих держав стає меркантилізм, який, по суті, являв собою теоретичне обґрунтування внутрішньої і, го-

ловним чином, міжнародної політичної практики останніх. Породжений здоровим глуздом, меркантилізм установлював провідну роль держави у регламентуванні внутрішньої і зовнішньої економічної діяльності, підтримці національної промисловості і торгівлі, забезпеченні захисту від конкуренції з інших країн. Вчення утверджувало, що вигідна міжнародна торгівля (пізній меркантилізм) посилює політичну та економічну могутність держави. При цьому особливо велику вигоду від торгівлі отримують тільки ті держави, які можуть використовувати свою політичну і військову могутність щодо створення для себе найбільш сприятливих умов торговельних операцій. Тому не випадково один з найбільш яскравих представників школи меркантилізму А. Монкретєн, вченню про способи досягнення державних цілей щодо збільшення суспільного багатства країни дав назву «політична економія».

Доречно відзначити, що меркантилізм – це одна з небагатьох економічних теорій, яка отримала підтвердження на практиці, тобто успішно використовувалася у практичній діяльності розвинутих держав щодо досягнення певних економічних успіхів.

У цей історичний період розвитку нашої цивілізації загострюється підкріплювана теоретичним вченням меркантилістів конкуренція держав щодо захоплення колоній і використання їх ресурсів у власних інтересах. Колонії стають не тільки джерелом дешевої сировини для метрополій, але і ринком збуту продукції їх оброблювальної промисловості. Буржуазія, що піднімається, організує широкий громадський рух під прапором реформації в Нідерландах, Німеччині, Швейцарії, Англії, Франції, Скандинавських країнах, Австрії, Чехії, Угорщині, Польщі за створення національних церков проти ідеології середньовічного католицизму і верховенства Папи Римського. Ідейним змістом реформації буржуазними ідеологами визначено гуманізм, який проповідує дуже привабливі принципи рівності, справедливості і людяності відносно

у суспільстві, а його релігійним наслідком стає протестантизм.

За першість у світовій економіці починають змагатися великі колоніальні держави – Голландія, Англія, Франція. Торгова могутність Голландії в XVII ст. пояснюється економічною політикою уряду, який протегував створення потужного торгового флоту і торговельних компаній, а також діяльність Амстердамського банку, спрямовану на поліпшення грошового обігу в інтересах купців.

В Англії реформація супроводжувалася конфіскацією земель католицької церкви і насильницьким перетворенням селян на найманих робітників, що значно зміцнило абсолютизм державного управління і прискорило процес первинного накопичення капіталу. Фіскальний характер митних зборів, що мав місце, змінився заступництвом оброблювальної промисловості з боку держави і охороною національного ринку від іноземних конкурентів з метою прискорення зростання продуктивності національної праці. Волевиявлення і наполегливість буржуазної еліти, підтримані державною владою в особі королеви Єлизавети I, щодо прискореного розвитку промисловості, мореплавання і торговельних компаній, проведення політики протекціонізму, яка обмежувала або прямо забороняла вивезення вітчизняної сировини і ввезення іноземних виробів, зробили Англію світовою державою з потужним торговельним і військовим флотом.

Таким чином, є усі підстави стверджувати, що прискорений капіталістичний розвиток деяких держав значною мірою визначався державним втручанням в економіку, тобто залежав від ухвалення державою відповідних заздалегідь спланованих рішень щодо досягнення цілком певних результатів, і мірою впровадження їх в життя. З точки зору автора цієї статті, збільшення ролі держави і посилення її позицій в управлінні економікою країни завжди сприяє її економічному зростанню і політичній незалежності. Тоді як теорії, що розвивають ідеї обмеження ролі держави в економіці, спрямо-

вані на її руйнування та економічну і політичну залежність держав, що впроваджують їх в практичну діяльність, від розвинутих країн.

Сучасний глобальний економічний розвиток визначається поєднанням двох суперечливих тенденцій: підпорядкування світової економіки інтересам міжнародної фінансової олігархії і транснаціонального капіталу (що виникли з посередництва в міжнародній торгівлі і фінансових операціях), з одного боку, і конкуренція національних економічних систем – з іншого. Ці тенденції переплітаються, створюючи в кожній країні унікальне поєднання зовнішніх і внутрішніх факторів. Різноманітність комбінацій тягнеться від повної колоніальної залежності більшості африканських країн, в економіці яких неподільно домінує транснаціональний капітал, до потужних національних економік США, Китаю, Великобританії, Японії, Німеччини, в яких економічна політика держави в основному визначається інтересами національного капіталу і вітчизняних товаровиробників.

Між цими полюсами сучасного світу розташувалися країни Латинської Америки, що намагаються в умовах домінування транснаціональних корпорацій створити хоч якісь ніші для розвитку власного капіталу; країни Європейської спільноти, що відмовилися від національного суверенітету в економічній політиці на користь європейського транснаціонального капіталу; арабські (у тому числі мусульманські) країни, що поєднують політику залучення іноземного капіталу для освоєння природних ресурсів з твердим відстоюванням цінностей своєї культури і національних інтересів; країни Південно-Східної Азії, що швидко розвиваються, з домінуванням національних інтересів у стратегії розвитку і залучення іноземного капіталу.

Формування економічної моделі кожної країни супроводжується складною і дуже гострою боротьбою за контроль над інститутами державної влади між представниками транснаціонального і національного капіталу, між світовою

олігархією і національною елітою. У них різні, часто протилежні, інтереси, різні цінності, різні інструменти впливу на економіку.

Країни, які домінують у світовій торгівлі і міжнародних фінансах, передусім США, Великобританія, Японія, Швейцарія, є одночасно країнами базування транснаціонального капіталу. Саме цим обумовлена відносно висока узгодженість геополітичних інтересів їх національної еліти і світової олігархії.

Слаборозвинуті країни практично позбавлені внутрішніх джерел інвестицій і цілком залежать від транснаціонального капіталу, що зумовлює компрадорський характер їх національної еліти. Протиріччя між інтересами транснаціонального і національного капіталу вирішуються в них шляхом втягування останнього в обслуговування транснаціональних корпорацій і включення національної еліти в периферійні шари світової олігархії.

Між цими крайніми типами розташувалися інші країни, що намагаються відстояти свої національні інтереси в глобальній міжнародній конкуренції, використовувати свої конкурентні переваги для зміцнення становища у світовій економічній системі. Їх національні інтереси визначаються передусім принципами збереження своєї незалежності, забезпечення добробуту і високої якості життя свого народу, збереження його національної культури і можливостей реалізації власних йому духовних цінностей. Ці інтереси диктують їм відповідні пріоритети міжнародного співробітництва. Але посилення взаємозалежності національних економік призводить до зростання залежності бідних країн від найбільш сильних в економічних і геополітичних відносинах. У результаті конкурентного тиску національні уряди все більшою мірою втрачають можливість проводити власну економічну і соціальну політику, втрачають контроль за станом своїх соціально-економічних систем [4].

За десятиліття після Другої світової війни під прикриттям штучно спровокованої «холодної війни» світова олігархія

збудувала високоорганізовану систему забезпечення свого впливу. Потужні фінансові організації доповнилися офшорними зонами, вільними від будь-якого державного контролю і оподаткування; таємні товариства і ложі доповнилися силовими і каральними структурами. Активна робота з розставляння своїх людей у владних структурах провідних держав дозволяє світовій олігархії спрямовувати політику цих країн в інтересах транснаціонального капіталу, домінувати як в міжнародних справах, так і у внутрішній політиці багатьох країн.

Світова фінансова олігархія і великий транснаціональний капітал у своїй геополітиці (позиційній грі на «світовій шахівниці» [6]) прагнуть до тотального контролю над світовим ринком, стираючи економічні, культурні і політичні межі між націями, підпорядковуючи своїм інтересам конкурентні переваги багатьох країн. Провокуючи військові конфлікти і різнокольорові революції, вони підвищують попит на державні позики і створюють для себе безліч можливостей для отримання надприбутків. Надаючи допомогу усім ворогуючим сторонам, вони завжди залишаються у вигравші, беручи участь в черговому переділі світу, отримуючи одночасно контрибуції з переможених і відсотки з переможців.

При цьому керівна роль у формуванні економічної політики держав – позичальниць кредитів у наш час відводиться Міжнародному валютному фонду. Задаючи жорсткий план приросту грошової маси, лібералізації цін і зовнішньої торгівлі, МВФ одночасно блокує свободу дій в усіх інших питаннях економічної політики держав-позичальниць, що робить, таким чином, їх уряди підконтрольними. МВФ, по суті, бере на себе зовнішнє управління економічною політикою цих держав, основні параметри якої розробляються експертами МВФ і потім формально затверджуються маріонетковими урядами і національними банками у формі відповідних заяв про економічну політику країни. Щодо сутності цієї політики, то вона полягає в демонтажі національно-

го суверенітету країн-позичальниць в інтересах міжнародного капіталу і світової фінансової олігархії, здійсненні суворого контролю за діями їх урядів, забезпеченні відповідності їх політики потребам іноземних інвесторів.

У наш час світова фінансова олігархія і транснаціональний капітал становлять значну, якщо не найпотужнішу економічну силу у міжнародній економіці. Їх корпорації охоплюють понад третину експорту оброблювальної промисловості, три чверті світової торгівлі сировинними товарами, чотири п'ятих торгівлі новими технологіями, здійснюють свою діяльність практично в усіх країнах світу. Вони контролюють найбільш прибуткові виробничі галузі в різних країнах, включаючи нафтову, добувну, електронну, електротехнічну, автомобілебудівну і багато інших видів найважливіших галузей промисловості.

За походженням і місцем базування транснаціональні корпорації приблизно порівну розподілені між США, Європейською спільнотою і Японією. Вони визначальним чином впливають на зовнішньоекономічну політику цих країн і міжнародних організацій, що знаходяться під їх контролем, і використовують цей вплив для реалізації своїх інтересів на світовому ринку. Оскільки вони діють в масштабах світового ринку, то і політика, до проведення якої вони об'єктивно прагнуть, має глобальний характер, химерно переплітаючись з національною політикою різних країн і їх союзів. Ця об'єктивна тенденція чинить значну перешкоду здійсненню національної економічної політики будь-якої країни і, зрештою, є найважливішим механізмом формування світової економіки.

Основною технологією геополітичного впливу і проведення інтересів міжнародного капіталу і світової фінансової олігархії є встановлення контролю над інститутами державної влади інших країн, демонтаж і заміна останніх певним «міжнародним правом» і створеними для досягнення своїх політичних і економічних цілей міжнародними інститутами. При

цьому ключовими інструментами цієї технології є: втягування відповідних країн у боргову залежність, підкуп і деморалізація їх національних еліт, дезінформація суспільства, організація і фінансування масових мітингів і демонстрацій проти діючої влади. Робиться це досить успішно за допомогою найрізноманітніших неформальних структур і контактів, через які здійснюється підбір необхідних кадрів в інститутах влади і готуються офіційні рішення, формується реальна політика підконтрольної держави.

Реалізуючи своє домінуюче становище в інститутах державної влади США, транснаціональний капітал і світова олігархія використовують національні ресурси цієї країни для забезпечення свого глобального панування. У зв'язку з чим сферою відповідальності органів національної безпеки США фактично оголошується забезпечення глобального контролю світової олігархії в найважливіших питаннях обслуговування інтересів транснаціонального капіталу, тобто безперешкодний доступ до ринків природних і людських ресурсів інших країн, усунення будь-яких національних бар'єрів для руху і відтворення національного капіталу. Одночасно сферою національної безпеки США оголошується контроль за народонаселенням, забрудненням довкілля і політичними системами в інших країнах.

Ідеологічним забезпеченням геополітики світової фінансової олігархії і транснаціонального капіталу впродовж вже багатьох десятиліть незмінно є теорії формальної демократії і радикального лібералізму. Послаблюючи і ліквідовуючи національні інститути державної влади політичного, морального і культурного контролю, використовуючи для цього найрізноманітніші методи – від підкупу обтяжених державною владою осіб до організації революцій і громадянських воєн – вони усувають перешкоди для вільного руху транснаціонального капіталу, чим підпорядковують своїм інтересам економіку країн і цілих континентів. Наслідком такої геополітики є посилення нерівномірності економічного розвитку, збіль-

шення розриву у добробуті народів розвинутих і нерозвинутих країн.

Сьогодні завдяки реалізації такої геополітики багаті країни з населенням близько 20% загальносвітового отримують зі світової економіки великі вигоди і переваги, а інші, з населенням близько 80% загальносвітового, – програють, і їх відставання в розвитку зростає. До цього часу на розвинуті країни припадає більше 85% світового ВВП, більше 70% міжнародної торгівлі, близько 60% прямих іноземних інвестицій і більше 90% користувачів Інтернету. При цьому характер поділу праці, що складається під впливом нових технологій та інформаційної революції, ще більш посилює нерівномірність в розвитку країн і поглиблює розрив між розвинутими і країнами, що відстають у розвитку.

Підім'явши під себе світову економічну науку, насаджуючи панування одного з її напрямів – неолібералізму – світова олігархія, з метою закріплення свого панування на світовому економічному просторі, нав'язала урядам переважної кількості країн світу зневагу до регіональної і національної специфіки в їх економічній політиці.

Таким чином, на думку автора, саме геополітичні рішення (точніше міра їх реалізації) найбільш розвинутих в економічному, військово-технічному та інформаційному плані країн або їх коаліцій були і є визначальним фактором соціально-економічного стану і розвитку як окремих країн, так і світової економіки в цілому. Але якщо раніше геополітичні рішення приймалися в інтересах найсильніших, з імперськими амбіціями національних держав, то сьогодні – в інтересах світової олігархії, які цими державами володіють.

Список використаної літератури

1. Роуз Р. Фирма, рынок и право: сб. статей / Р. Роуз; пер. с англ. ред. Р. Капелюшников. – М.: Новое издательство, 2007. – 224 с.

2. Лауреаты Нобелевской премии по экономике. – М.: Наука. – 2007. – Т. 1. – 480 с.

3. Лауреаты Нобелевской премии по экономике. – М.: Наука. – 2009. – Т. 2. – 492 с.

4. Пікалов В.Л. Проблеми феномену стійкого розвитку соціально-економічних систем в умовах глобалізації / В.Л. Пікалов // Європейський вектор економічного розвитку: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 2 (8). – С. 192–202.

5. Колодко Г.В. Мир в движении / Г.В. Колодко. – М.: Магистр, 2011. – 575 с.

6. Бжезинский З. Великая шахматная доска / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения. – 1998. – 372 с.

Изложены результаты теоретического исследования проблем развития мировой экономики под влиянием геополитических решений развитых стран.

Ключевые слова: *социально-экономические системы, глобализация экономики, геополитика.*

The results of theoretical research of problems of development of world economy are expounded under influence of geopolitical decisions of the developed countries.

Key words: *socio-economic systems, globalization of economy, geopolitics.*

Надійшло до редакції 21.09.2012.